

Adriaan Raemdonck © Dries Luytten

ADRIAAN RAEMDONCK OVER VIJFTIG JAAR DE ZWARTE PANTER

‘Het is gekomen en het moet ook weggaan’

Adriaan Raemdonck timmert weldra vijftig jaar aan zijn biotoop. Zijn aards paradijs in het hartje van Antwerpen. Gezeten tussen werken van Fred Bervoets, Hugo Claus, Jan Cox, Marcel Van Maele, Jan Vanriet en zovele anderen praten we drie uur lang over galerie De Zwarte Panter, over de oude en de alombekende in de Hoogstraat. Correctie: Adriaan praat, ik luister en schrap een voor een mijn vragen. Soms blaft een telefoon die ons terugbrengt naar de waan van alledag. Naar de beslommeringen waaruit een onvoorwaardelijke liefde blijkt voor de kunstenaars uit zijn stal.

Maar om bij het begin te beginnen: welke rol speelde de beeldende kunst in het jeugdige leven van Adriaan Raemdonck?

Adriaan Raemdonck: ‘Ik ben geboren in Pepingen, in het Pajottenland. Ik ben een jongen van den buiten.

Mijn ouders wisten niet zo veel van kunst. Wat hadden ze ervan gehoord? Dat van Gogh zijn oor had afgesneden en nog zowat maffe dingen. Uiteindelijk was het een boek van Jan Walravens dat mijn wereld deed opengaan: *Hedendaagse schilderkunst in België* uit 1961. Ik was toen zestien jaar. Ik herinner me nog goed de aankondiging ervan in de krant. Dat was de cover van het boek met daarop een werk van Jan Cox: *Mama ik ga eten*. Waar Cox ook van maakte: Mama, ik ga je opeten. Op basis van de aantrekkingskracht van dat beeld heb ik het boek besteld. Toen het in Pepingen aankwam, ging mijn wereld open. Wat een prachtig overzicht: van James Ensor en Jean Brusselmans tot de jonge Hugo Claus ... Maar bovenal dat wonderlijke beeld van Jan Cox. Dat was een droom. Het boek heeft heel mijn leven een nieuwe horizon gegeven. Dat is een krankzinnige zaak. Het heeft ervoor gezorgd dat ik naar Sint-Lucas ben gegaan.’

Adriaan Raemdonck:
'Ik ben heel tevreden dat ik
mijn eigen koers ben blijven
varen. Vertrekkend vanuit
een naïef denken. Vanuit het
kunstenaarschap. En van
hieruit: Antwerpen'

Jan Cox, *Mama ik ga eten*

In welk jaar was dat?

Raemdonck: 'Van 1962 tot 1964 studeerde ik aan Sint-Lucas in Brussel. Dan heb ik als assistent bij Paul de Gueldre een tijdlang tv-decors gebouwd. En van 1966 tot 1970 heb ik aan de Academie van Antwerpen gestudeerd. Ik heb toen ook twee ets- en zeefdrukateliers opgericht. Samen met Roger Van Akelyen en Roger Vandaele was dat.'

Je wilde aanvankelijk dus kunstenaar worden?

Raemdonck: 'Ik zat echt met de grote artiestendroom. Na mijn studies aan Sint-Lucas had ik een tentoonstelling in het Kasteel van Gaasbeek. Met de centen van de schilderijen die ik daar verkocht had, ben ik naar de Academie van Antwerpen getrokken. Daar was toen de beeldhouwer Mark Macken directeur. Macken ijverde voor meer theorie, meer specialisaties en meer welomlijnde diploma's. Ikzelf was dus niet gekomen voor een diploma. Ik droomde van het kunstenaarschap. Ik zat met mijn kop hoger in de wolken.'

LAATKOMER IN DE JAREN ZESTIG

'En voor zo een dromerige jeugd was Antwerpen een goede plek. Eind jaren zestig was er ongelooflijk veel leegstand in de oude binnenstad. Ongeveer een vijfde van de gebouwen stond leeg. Daar konden wij – jongeren – wat mee. Maar ik moet eerlijkheidshalve bekennen dat de frisse wind van een nieuwe avant-garde al door Antwerpen

waaide toen ik hier aankwam. Ik was een paar jaar jonger dan de artiesten die alles in beweging hadden gebracht. Ik ben een laatkomer in de jaren zestig. Maar het was makkelijk om aansluiting te vinden: het gebeuren speelde zich af binnen een straal van vijfhonderd meter rond café De Muze.'

Zelf begon je op vijf december 1968 de oerversie van De Zwarte Panter op de hoek van de Wisselstraat en de Oude Beurs?

Raemdonck: 'Inderdaad. Door mijn ervaring met de bouw van tv-decors was ik een praktische jongen. Een man van projecten zoals ik soms nog zeg. Want "de oude Zwarte Panter" hebben we opgebouwd met afbraakmateriaal van tv-decors. Ik had geen auto en dus bracht ik al die latten en doeken met de trein van Brussel tot in Antwerpen.

Maar om terug te komen op het ontstaan van de oude Panter: ik kreeg de gelegenheid om een oud gebouw te huren in een buurt waar alle artiesten bij elkaar zaten. Recht tegenover de naburige Pagaddertoren was trouwens de befaamde bakkerij Bossyns. Happenings dat daar hebben plaatsgevonden! Je kan je niet voorstellen hoe belangrijk die plek is geweest.'

DE ARISTOCRAAT EN DE WILDE

'In de oude Panter was er om de veertien dagen een nieuwe tentoonstelling. Het was natuurlijk maar één ruimte,

maar toch. Gericht of professioneel ging het er niet aan toe. Wie er allemaal tentoongesteld heeft? De jongeren die in De Muze zaten, maar ook “ouderen”, zoals Jos Hendrickx en mijn leraar Rudolf Meerbergen. En dan was er het censuurschandaal met de Nederlander Theo van de Bult, die onder de artiestennaam Pieter Celie actief was. Hem verdenk ik er nog altijd van dat hij zelf naar de politie heeft gebeld om te zeggen dat er onzedelijke werken aan de muur hingen op zijn tentoonstelling in 1969. Belangrijker voor de verdere geschiedenis van De Zwarte Panter was de tentoonstelling over *De schilders van de Spanjepandsteeg*. Een van hen was uiteraard Fred Bervoets.’

Is daar je vriendschap met Fred Bervoets gegroeid?

Raemdonck: ‘Neen, dat had meer te maken met mijn werk voor de televisie. Op zondagavond – na mijn werk als decorbouwer – kwam ik naar Antwerpen met wat geld op zak! Voor mij was het telkens een groot plezier om met die centen verf te gaan kopen. En Fred wist dat natuurlijk. Dus op een maandagochtend stond hij daar. Ik gaf hem enkele tubes en vergezelde hem voor het eerst naar zijn atelier. We waren er nog niet goed en wel binnen of ... boem, paf ... Binnen de vijf minuten waren die verftubes op. Alles! En ik, die Jean Brusselmans en Karel Appel bewonderde in hun zoektocht naar bevrijding, ik wist uiteraard niet wat ik zag! Ik ben er nog altijd van overtuigd dat dat voor mij het einde van mijn schilderkunst heeft betekend. Dat was te knap. Toen is de bewondering en de vriendschap echt begonnen.’

Met Fred Bervoets valt de eerste naam waarmee jouw parcours de voorbije vijftig jaar vergroeid raakte. Een andere sleutelfiguur, Jan Cox, leerde je een paar jaar later kennen. Als buitenstaander ben ik geneigd te denken dat Cox en Bervoets nogal verschillen. Hoe verliep het contact tussen hen?

Raemdonck: ‘Lang nadat Jan Cox’ droombeeld op de cover van Walravens’ boek mijn kunstenaarsdroom had gevoed, kwam ik Jan een eerste keer in levenden lijve tegen in Antwerpen. Na een viering van Marnix Gijsen op het stadhuis. Dat was een geweldig toeval. We belandden die avond samen op café. Nadien heb ik hem nog eens gezien in Washington naar aanleiding van een tentoonstelling. En nog later stond hij hier plots op de stoep. Zijn huwelijk was op de klippen gelopen. Jan was werkelijk

een wrak. De professor was teruggekeerd uit de Verenigde Staten: zonder vrouw, zonder centen. Ik heb hem toen onderdak geboden en zo is er een immense vriendschap gegroeid.

Wat betreft de verhouding tussen Cox en Bervoets: het was een absolute bewondering van Cox voor Bervoets. Jan was jaloers op dat explosieve of directe van Fred. En omgekeerd bewonderde Fred Jan voor zijn mentale vrijheid en zijn aristocratische houding.’

Een aristocraat en een wilde die elkaar vinden?

Raemdonck: ‘Absoluut. En dat was nog voor het ontstaan van de Neue Wilde. (lacht) Dat was een ongelooflijk interessante periode, maar makkelijk was het niet altijd.’

Adriaan Raemdonck: ‘Er is in deze galerie vanalles gebeurd, maar de grote lijn was wel een heilig geloof in de schilderkunst’

Wanneer ben je dan verhuisd naar de kapel in de Hoogstraat, naar De Zwarte Panter zoals we die nu kennen?

Raemdonck: ‘Van de laatste tentoonstelling in de oude Panter werd verslag uitgebracht op televisie. Mede daardoor kreeg ik in 1970 een voorstel voor een nieuwe ruimte. De kapel hier in de Hoogstraat stond leeg en via de Commissie van Openbare Onderstand, het huidige OCMW, kon ze worden gehuurd. Ik werd uitgenodigd

Adriaan Raemdonck poseert in *Le vide* van Jef Verheyen naar aanleiding van een expo met Iris Clert in 1970 in de pas geopende ‘nieuwe’ Zwarte Panter. Rechts een werk van Yves Klein.

om een contract te tekenen, maar er was nog geen prijs vastgelegd. Ik vroeg aan de man tegenover me wat ik dan moest betalen. Waarop hij antwoordde: “Wat kunt ge betalen?” (lacht) Ik weet niet meer precies welk bedrag ik dan genoemd heb. Ik denk iets van een duizend oude Belgische franken. Waarop de bediende antwoordde: “Denkt ge dat ge dat gaat kunnen blijven betalen?” (lacht) Maar goed, de verhuis naar de Hoogstraat was voor mij een nieuwe start. Ik ben toen zelfstandige geworden omdat ik voelde dat ik het professioneler moest aanpakken.’

IN DE TRADITIE VAN DE SCHILDERKUNST

Een van de eerste tentoonstellingen in de Hoogstraat was er één met de Vlaamse Zero-schilder Jef Verheyen. Hoe herinner je hem?

Raemdonck: ‘Jef Verheyen had zijn atelier recht tegenover de galerie. Ik zie het nog zo voor mij. Ik was in 1970 de muur van de kapel aan het witten en plots stond Jef daar met een imposante *madame*: de bekende Parijse galeriste Iris Clert. Met haar heb ik hier uiteindelijk twee tentoonstellingen ingericht. Ik ben heel blij dat ik dat gedaan heb. Tezelfdertijd ben ik ook heel tevreden dat ik mijn eigen koers ben blijven varen. Vertrekkend vanuit een naïef denken. Vanuit het kunstenaarschap. En van hieruit: Antwerpen. Met Ensor in mijn achterhoofd. Dat heeft niets te maken met het betrachten van een soort kleinheid. We waren ons goed bewust van de internationalisering die volop aan de gang was in de jaren zestig en zeventig. Ik heb trouwens zelf altijd alles in het werk gesteld voor een internationale bekendmaking van mijn artiesten. Je mag niet vergeten dat ik jarenlang De Zwarte Panter vertegenwoordigde op Art Basel.’

Ik haak even in op die positie van jouw levenswerk in een internationale context. De Zwarte Panter ontstond eind jaren zestig in een decennium waarin Belgische kunstenaars voor het eerst doelbewust de internationale markt verkenden. Paul Van Hoeydonck bijvoorbeeld zocht aansluiting bij de internationaal vertakte Zero-beweging. Hij kreeg niet alleen voet aan de grond in New York. Een beeldje van zijn hand belandde zelfs op de maan! Binnen die kosmopolitische dynamiek van internationalisering lijkt het verdedigen van een lokaal verankerde liefde voor de schilderkunst een tegendraads project. Hoe kijk je daar zelf naar?

Raemdonck: ‘Ik ben De Zwarte Panter begonnen twee jaar nadat Anny De Decker en Bernd Lohaus de Wide White Space Gallery hadden opgestart. Zij vertegenwoordigden in Antwerpen een internationale conceptuele beweging. Interessant, maar de schilderkunst werd er doorgaans als dom of oubollig afgedaan. Daartegenover wilde ik mij verhouden. Want eigenlijk was er in deze stad geen plek voor de jeugd. De Zwarte Panter is in die zin een heel spontaan gegroeide biotoop. Dat is ook de reden waarom ik zeg dat de galerie na mij moet weggaan. Ze moet verdwijnen! Het is gekomen en het moet ook weggaan. De Zwarte Panter was een pilootproject. Eigenlijk zaten wij volop in de traditie van de schilderkunst. Er is in deze galerie vanalles gebeurd, maar de grote lijn was wel een heilig geloof in de schilderkunst.

Luister, soms vragen mensen me wat mijn gedacht is over Luc Tuymans. Dan antwoord ik dat ik Tuymans een grote kunstenaar vind. Ook al is het maar omdat hij de traditie van de schilderkunst internationaal maar ook hier terug op de kaart heeft gezet! Je kan kunst immers niet los zien van zaken zoals “de markt” of “de internationale context”. Een kunstenaar alleen bestaat niet! Wannes Van de Velde had gelijk: “*ne zanger is ne groef*”. Dat is een van de mooiste uitspraken die hij ooit heeft gedaan. | Dennis Van Mol

FRED BERVOETS. HET ATELIER
FREDERIQUE VAN RIJN. PICTURALE PARTITUREN
MICHEL BUYLEN. GLOW
MUGO. VICTORIAANSE PORTRETTEEN UIT HEUSDEN
11.03-22.04.2018

JAN VANRIET. EX VOTO
29.04-24.06.2018

Galerie De Zwarte Panter
Hoogstraat 70-74, Antwerpen
www.dezwartepanter.com

Dit najaar viert Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience 50 jaar De Zwarte Panter met een overzichtstentoonstelling (06.12.2018-13.01.2019).

Adriaan Raemdonck in gesprek met professor Rudolf Meerbergen. Wannes Van de Velde zorgt voor de muzikale noot bij de opening van de ‘oude’ Zwarte Panter, op 5 december 1968